

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Харківський національний університет внутрішніх справ

А. П. АРТЕМЕНКО, Я. І. АРТЕМЕНКО

ПРАКТИКУМ З ФІЛОСОФІЇ

Навчальний посібник

Харків 2011

УДК 101(07)
ББК 87.2я73
А 86

Рецензенти:

О. М. Головка – д-р юрид. наук, професор кафедри теорії та історії держави і права ХНУВС;

О. К. Бурова – д-р філос. наук, професор кафедри культурології НЮА ім. Ярослава Мудрого;

С. О. Невечера – канд. філос. наук, доцент кафедри філософії і політології ННІПМК ХНУВС

*Затверджено Вченою радою
Харківського національного університету внутрішніх справ,
протокол № 4 від 28.04.2009*

Артеменко А. П.

А 86 Практикум з філософії : навч. посіб. / А. П. Артеменко, Я. І. Артеменко ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х. : ХНУВС, 2011. – 288 с.
ISBN 978-966-610-000-0

Практикум з філософії органічно поєднує в собі тексти першоджерел, коментарі та методичний матеріал з курсу «Філософія». Матеріал організовано за хронологічно-тематичним принципом. До зібрання увійшли уривки найбільш репрезентативних творів авторів різних періодів розвитку філософської думки від межі VII–VI ст. до н. е. включно до XX ст. Кожний уривок по можливості наведений у вигляді тематичного конспекту тексту, який дозволяє ознайомитися з концептуально важливими положеннями робіт, які мали епохальне значення в історії філософії або свідчать про особливості вітчизняної філософської думки. Видання покликане допомогти створити цілісне уявлення про систему філософського знання, взаємообумовленість онтології, гносеології, філософської антропології, соціальної філософії.

Для курсантів і студентів зі спеціалізацією у галузі права, а також студентів нефілософських факультетів університетів. Матеріали практикуму можуть бути використані також під час вивчення курсів «Історія держави і права», «Філософія права», «Політологія», «Культурологія».

**УДК 101(07)
ББК 87.2я73**

ISBN 978-966-610-000-0

© Артеменко А. П., Артеменко Я. І., 2011

© Харківський національний університет внутрішніх справ, 2011

ЗМІСТ

ВСТУП	7
Розділ I. РОЛЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФІЇ У КУЛЬТУРІ	8
ФІЛОСОФІЯ ЯК ТЕОРЕТИЧНЕ ЗНАННЯ.....	8
ФІЛОСОФІЯ ЯК ЛЮБОВ ДО МУДРОСТІ.....	27
<i>Хосе Ортега-і-Гассет</i>	
ЩО ТАКЕ ФІЛОСОФІЯ?.....	39
<i>Карл Ясперс</i>	
ФІЛОСОФІЯ У МАЙБУТНЬОМУ	49
<i>Мартін Гайдеггер</i>	
ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ МЕТАФІЗИКИ	56
<i>Завдання для самоконтролю.....</i>	<i>58</i>
<i>Література до розділу для самостійного опрацювання...59</i>	
Розділ II. ФІЛОСОФІЯ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ	60
<i>Конфуцій</i>	
Лунь юй	66
<i>Лао-цзи</i>	
ДАО ДЕ ЦЗИН	74
<i>Завдання для самоконтролю.....</i>	<i>82</i>
<i>Література до розділу для самостійного опрацювання...83</i>	
Розділ III. АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	84
ДОСОКРАТИЧНІ ШКОЛИ	90
<i>Фалес Мілетський</i>	<i>90</i>
<i>Анаксимандр</i>	<i>90</i>
<i>Анаксимен</i>	<i>92</i>
<i>Геракліт Ефеський.....</i>	<i>93</i>
<i>Парменід</i>	<i>94</i>
<i>Зенон Елейський.....</i>	<i>95</i>

ДАВНЬОГРЕЦЬКІ КЛАСИКИ	96
Платон	
ФЕДОН.....	96
ДЕРЖАВА	99
Аристотель	
ПОЛІТИКА.....	109
Завдання для самоконтролю.....	115
Література до розділу для самостійного опрацювання..	115
Розділ IV. СЕРЕДНЬОВІЧНА ФІЛОСОФІЯ. ФІЛОСОФІЯ	
КИЇВСЬКОЇ РУСИ	117
Августин Аврелій (Блаженний)	
СПОВІДЬ	124
Іоанн, екзарх Болгарський	
ШЕСТОДНЕВ	133
Ізборник 1073 р.: Феодор, пресвітер Раїфський	
ПРО ПОНЯТТЯ.....	135
Климент Смолятич	
ПОСЛАННЯ ФОМІ ПРЕСВІТЕРУ	136
Іларіон, митрополит Київський	
СЛОВО ПРО ЗАКОН І БЛАГОДАТЬ.....	138
Завдання для самоконтролю.....	141
Література до розділу для самостійного опрацювання. 	142
Розділ V. ФІЛОСОФІЯ ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ	143
Піко делла Мірандола	
ПРОМОВА ПРО ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ	147
Нікколо Макіавеллі	
ДЕРЖАВЕЦЬ	151
Станіслав Оріховський	
НАПУЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОМУ КОРОЛЮ СИГІЗМУНДУ АВГУСТУ ..	161
Завдання для самоконтролю.....	168
Література до розділу для самостійного опрацювання. 	169

Розділ VI. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ	170
<i>Френсіс Бекон</i>	
ДОСЛІДИ, АБО НАСТАНОВИ ЗВИЧАЄВІ ТА ПОЛІТИЧНІ.....	172
<i>Рене Декарт</i>	
МІРКУВАННЯ ПРО МЕТОД ДЛЯ ПРАВИЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ	
РОЗУМУ ТА ПОШУКУ ІСТИНИ В НАУКАХ	174
<i>Томас Гоббс</i>	
ЛЕВІАФАН	178
<i>Джон Локк</i>	
ДВА ТРАКТАТИ ПРО ВРЯДУВАННЯ.....	183
<i>Завдання для самоконтролю.....</i>	197
<i>Література до розділу для самостійного опрацювання .</i>	197
Розділ VII. НІМЕЦЬКА КЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ	198
<i>Іммануїл Кант</i>	
ОСНОВИ МЕТАФІЗИКИ МОРАЛЬНОСТІ	202
ЩОДО ВІЧНОГО МИРУ. 1795.	209
<i>Г. В. Ф. Гегель</i>	
ФЕНОМЕНОЛОГІЯ ДУХУ	213
ФІЛОСОФІЯ ПРАВА.....	219
<i>Завдання для самоконтролю.....</i>	231
<i>Література до розділу для самостійного опрацювання .</i>	232
Розділ VIII. НЕКЛАСИЧНА ФІЛОСОФІЯ	233
<i>Фрідріх Ніцше</i>	
ТАК КАЗАВ ЗАРАТУСТРА.....	243
<i>Огюст Конт</i>	
КУРС ПОЗИТИВНОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	249
<i>Джон Стюарт Мілль</i>	
СИСТЕМА ЛОГІКИ	255
<i>Рудольф Карнап</i>	
ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ФІЗИКИ.....	256
<i>Карл Поппер</i>	
ФАКТИ, НОРМИ ТА ІСТИНА: ПОДАЛЬША КРИТИКА	
РЕЛЯТИВІЗМУ	259

<i>Карл Маркс, Фрідріх Енгельс</i>	
МАНІФЕСТ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ	260
<i>Альбер Камю</i>	
МІФ ПРО СІЗІФА. ЕСЕ ПРО АБСУРД.....	265
<i>Завдання для самоконтролю.....</i>	<i>285</i>
<i>Література до розділу для самостійного опрацювання .</i>	<i>286</i>
Список рекомендованих підручників і посібників	
до практикуму	287

Шлях створення сучасного, демократичного суспільства в Україні передбачає гуманізацію правової, освітньої, соціальної галузей. Ідеологічна стратегія демократичного суспільства потребує підвищення ролі загальногуманітарних дисциплін у системі підготовки державних службовців і працівників різних сфер діяльності. Згідно з цією стратегією, навчальний курс «Філософія» створює гуманітарний та гуманістичний фундамент освіти громадянина. А оскільки філософія – це форма самосвідомості культури, то знайомство з матеріалами курсу «Філософія» дозволяє набути необхідних знань щодо світоглядних уявлень, теоретичних положень, методологічних підходів, ідеологічних конструктів, притаманних парадигмам різних епох і культур, навчає орієнтуватися в динамічному світі сучасності. У теоретичному плані даний курс сприяє утворенню органічної цілісної системи знань про людину, суспільство, державу, право.

Практикум – специфічний вид навчальної літератури, який поєднує в собі риси підручника, хрестоматії та методичний матеріал з обраної дисципліни. Головною метою такого видання є стисле, емне і дидактично коректне озайомлення читача з матеріалом курсу «Філософія». Видання організовано за хронологічно-тематичним принципом. До зібрання текстів увійшли найбільш репрезентативні уривки творів авторів різних періодів розвитку філософської думки від VII–VI ст. до н. е. і до XX ст. Кожному уривку укладачі по можливості намагалися надати вигляду тематичного конспекту тексту, який дозволяв би читачеві озайомитися з концептуально важливими положеннями робіт, що мали епохальне значення в історії філософії. Комплекс текстів з коментарями сприяє створенню цілісного уявлення про систему філософського знання, взаємообумовленість онтології, гносеології, філософської антропології, соціальної філософії.

Практикум розроблено з урахуванням досвіду викладання курсу «Філософія» на факультетах Харківського національного університету внутрішніх справ з різних напрямків підготовки фахівців («Правознавство», «Фінанси», «Облік і аудит», «Інформаційні управляючі системи та технології», «Захист інформації з обмеженим доступом та автоматизація її обробки», «Психологія», «Соціологія»). Автори застосували міждисциплінарний підхід при створенні цього видання, який дозволив врахувати основні програмні положення дисциплін загальної гуманітарної та фахової підготовки. Цей досвід дозволив сформувати комплекс текстів і методичних матеріалів, який універсально поєднує в собі базові аспекти викладання філософії у системах навчальних програм різних спеціальностей. Матеріали практикуму можуть бути використані для курсів «Філософія права», «Релігієзнавство», «Історія держави і права», «Політологія», «Культурологія».

Навчальне видання

АРТЕМЕНКО Андрій Павлович,
АРТЕМЕНКО Ярослава Ігорівна

ПРАКТИКУМ З ФІЛОСОФІЇ

Навчальний посібник

Редагування	<i>С. М. Гук</i>
Електронна правка	<i>С. В. Гончарук</i>
Комп'ютерне верстання	<i>С. М. Гук</i>

Формат 60×84¹/₁₆. Ум.-друк.арк. 16,74. Обл.-вид.арк. 16,83.
Тираж 300 прим. Зам. № 2009-47.

Видавець і виготовлювач –
Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080
Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.